

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Bernardini Scardaeonii Patauini Presbyteri de Castitate Libri Septem

Scardeone, Bernardino

Venetiis, 1542

Quae forma sit in uxore probanda cap. xx

urn:nbn:de:hbz:466:1-30433

super cloacam ædificatum. Nec minus scite qui hanc eandem sepulchrum appellitauerit dealbatum, picturis nitens extrinsecus, intrinsecus uero sordens cadaueribus mortuorum.

Quæ forma sit in uxore probanda.

Cap. XX.

AT qui si te tantopere elegantia formæ, & mulieris pulchritudo delectat, quid hærent in superficie sola oculi: excute pectus, & mentis oculo introspecte: & illa interior uenustas, ac secretior animi species ad imaginem Dei facta ad æternam illam pulchritudinem meditandam te cõmoueat: ut inde discas moderatius amare caducum illum, atque fugacem decorem, qui ut est ad tempus datus, ita non nisi ad tempus conciliat amicitiam. Magnus error profecto, ac cecitas miserabilis, hominem maritum animi illius cælestis negligere pulchritudinem, & fucis Inhiare terrestribus. Transferendus siquidem est omnis effectus ad illum animi nitorem, cui omnis corporeus cultus, si conferatur firmus est, & uana, inanisque pictura: atque considerandus ille decor interior quo, si nosci contigerit, nihil esse potest in uxore iucundius, aut amabilius: neque quod magis alliciat, excitetq; maritum ad castum, atque pudicum amorem. Illicium sane est amoris certissimum, probi, & pudici mores. Quid autem sit potissimum in uxore optandum, Seneca suis istis carminibus optime nobis tragica grauitate demonstrat. Probitas, si desq; coniugis mores, pudor. Placeant marito, sola hæc perpetuo manent. Subiecta nulli, imentis, atque animi bona. Florè decoris singuli carpūt dies. Conuenit cum hac sententia dictum illud domitiani principis ita ad amicam scribentis. Scias nil gratius esse

DE PVDICITIA MATRIMONII

decore nil breuius. Celebratur etiam merito a nostris hi-
 storis Christianis in hoc genere laudis præstantissimū
 responsum Pemonis Bellunensis, ducis olim Foroouli-
 uiri præstantissimi. Hic quum uxorem ante principatu
 illiberali admodum aspectu duxisset, nunquam adduci
 potuit, uel ea ipsa etiam suæ deformitatis conscia peten-
 te, ut se repudiata alteram duceret: mores in coniuge dis-
 cens, non formam probari oportere. Mores ergo sunt
 qui decorent, atq; exornent uxorem, non genæ, & oculi,
 li, ac supercilia, & fucus: atq; isti ipsi sint, qui maiori cedat
 laudi omnino quàm forma, aut ætas, siue ullus corporis
 cultus. Scriptum est enim in sacris literis à nostris philo-
 sophis. Fallax gratia, et uana est pulchritudo, mulier ti-
 men Deum ipsa laudabitur. Non est ergo quod tu tam-
 toperè corporis speciem admireris & coles ut propter
 eam animi cultum, quæ uera est pulchritudo, contem-
 nas. Stoici namq; dicere solebāt nullos pulchros esse
 nisi sapientes. Siquidem existimari id de uxore æquum
 est, quod & de optimo oratore: qui neglectis profus
 fucis, & theatri plausu, magis mouet auditores rebus
 ipsis, quàm inanibus uerbis, & facundia orationis. Sic &
 uxor sane non cuticula nitida, et meretricio comitu, sed
 ipsa sua pudicitia debet marito placere. Abunde ergo
 formosa censenda est: quæ morata est: quæ pudica,
 quæ sapiens, quæ sobria, quæ denique modesta. Hinc
 fit profecto quæ uis uxor amabilis: et dum sic amatur,
 ut per pulchra uideatur amanti necesse est: quicquid aliis
 interim appareat. Nam iuxta Theocriti sententiam, amā-
 ti pulchra uidētur etiam ea, quæ pulchra non sunt. Nō
 enim tam naturali forma aspectum decorum reddit, quàm
 ipsius inspectantis affectus. Affectum autem inducere nō
 hil æque solet, atque pudicitia: usq; adeo ut licet specios-
 sissima sit uxor, si tamen suspecta impudiciæ fuerit, ma-
 rito ipsa suo uehementer sordeat. Quo circa satis com-
 pertum est, egregie cordatos ad amādas uxores multo
 plus

Prou. 31.

plus excitari pudicitia, quàm forma: quæ & suspecta haberi sæpe solet, & semper ferè superba. Vnde poeta: (Festus inest pulchris, sequiturq; superbia formã.) Quam ob rem si æqui æstimatores esse uouerimus, corporis formæ animorum pulchritudinè præferemus. Laudandam hic equidem censeo quorundam populorū in mercandis equis consuetudinem, qui ne possint decipi forma, non nisi opertos eos sibi exhiberi permittunt: pluris faciendam esse existimantes probitatem, quàm formã, & usum ipsum, q̄ decorem: quem ideo occultari uelint, ne interim dum mercentur, decoris aspectu periclitetur iudicium probitatis. Et. n. qui aspernatus cætera formam tantum in uxore miratur: is similis est pueris, qui in ludo litterarum picturas, magis q̄ seria speculantur: uel illis, qui in tempore ueris plus amœnitatè florum, q̄ in autumno ubertate fructuum delectantur. Vxor itaq; uel speciosa, uel deformis æquo animo ferèda est modo sit sapiens, & pudica: quãdoquidem ad usum naturalem matrimonii, atq; ad explendam libidinem, quacunq; forma uxor fuerit & que faciat ac formosa. Exploratum, est. n. omnem cibum qui uires sustentet, esse esurienti gratissimum, nec ullum insuaue poculum, quod sitim leuet. Darius Persarum rex negauit se unquã bibisse suauius, q̄ in fuga, dum aquã bibisset turbidã limo, & sordibus inquinatã: siti nãq; uehementissima ardebat. Quæ aut p̄ferant a multis meretrices uxorib; q̄si pulchriores, non id tam oculor; iudicio, q̄ diaboli præstigiis solet euenire. Constat, n. malum demonem turpi, & illicito amori sese immiscere, atque efficere arte sua, ut ea uideatur cuiuspiam formosa, que sordet: & contra sordescere quæ niteat: & sic miseris amatoribus peruerso amore deceptis uaser ille præstigiator imponit. Et. n. quotidie uidemus quosdam illusos demonum maleficiis, & nescio quo œstropercitos spretis legitimis thalamis deperire scorta uulgaria, & ardere sordidissimas meretrices: quæ uxoribus suis absq; ullo duc

DE PVDICITIA MATRIMONII.
bio forma ipsa corporis longe inferiores sunt: & de for-
mismæ iudicio cæterorum,

Quam perniciosum sit maritum suspicionem pel-
licis iniicere uel re uel temere uxori, Cap. XXI.

Delirat, ac plane despicit maritus quicumq; non in-
telligit, quo errore ducatur, quantoq; in pericu-
lo sit, quotq; ex eo, & domi, & foris sibi hostes
comparat, q̄diu in eiusmodi incontinētia lubrico lutoq;
uersatur: & si id minime timeat. At qui sane magnum di-
scrimen interea imminet utrinq; ei domi siquidem pericu-
culo est sibi amor, & domesticæ fraudes uxoris: foris uero
odiu, insidiæq; uel mariti læsi, uel æmuloꝝ, & con-
rualium. Neque contempnas, q̄ dixerim uxoris fraudes
pertimescendas esse tibi: nam ut fremit tragicus uates.
Tam cruentus foeminas stimulat dolor.

Quum patuit unam pellici, & nuptæ domus.
Ut Scylla, & Charybdis Sicula torquens freta.
Minus sit timenda.

Nulla non melior fera.

Et reliqua, quæ de hac ipsa re in ea tragædia immania,
simulq; nefaria ab ipso poeta referuntur. Inde tibi sa-
ne tunc erunt parata hæc mala omnia: cū uidelicet uxori
re, dissensiones, rixæ, diuortia, dissidia, iurgia, & erumna
mille: cum propinquis uero & affinibus, & ciuibus & uicini-
clis discordiæ, & inimicitia, ac etiam cædes. Adde hæc
etiam, si uis (quod contra naturam est) odium atq; con-
temptum cõmunium liberorū, sicut de Progne legitur:
quæ in ultionē uiolati tori quū aliter nequiret sese ulcisci
immanius, regis mensæ cõem filium coctum apposuit
uorandū patri. Quid cõmemorē inuocationes dæmoniorū
num, & p̄quisita undiq; & quoquomodo ueneficia, quæ
maritū i eiusmodi suspiciõibus ab iratis mulieribus con-